

FEDERICO

Federico Díaz patří k předním konceptuálním a multimediálním umělcům mezinárodního renomé. Ve své tvorbě tematizuje bazální aspekty lidské existence a prostředí, ve kterém žijeme.

Díazova umělecká praxe je podmíněna neustálým vývojem v oblasti nejmodernějších technologií a vědeckého výzkumu. Jeho vizionářské úvahy o budoucím vývoji naší společnosti daly vzniknout řadě ojedinělých realizací po celém světě.

Setkali jsme se v jeho studiu, které sídlí v rozlehlé industriální hale v pražských Holešovicích. Působí jako výzkumná laboratoř a průmyslová manufaktura současně. Federico mě provází kolem skladů s velkým množstvím písku a dalším materiálem, pracovišť s robotickými rameny a vede k místnostem, kde se nachází řada skic a modelů. Dívám se na betonovou hmotu, která připomíná sedimenty či meandry. Evidentně má každý kus lehce odlišnou konzistenci a aktuálně probíhá testování jeho vlastností. Nehledě na technologickou stránku jsou to formálně krásné objekty. Pro Federica jsou to především zásadní informace o vývoji materiálu, který použije na novou sochu. Se svým týmem momentálně pracuje na realizaci uměleckého díla pro kancelářské a obchodní centrum Bořislavka, jejímž stavitelem je společnost KKCG Real Estate podnikatele a filantropa Karla Komárka.

Od našeho posledního setkání uplynuly tři roky. Ačkoli Federico pracuje na procesuálních projektech, které vyžadují náročnou sérii pracovních postupů, dokázal i za tak relativně krátkou dobu prezentovat tři fáze projektu Big Light.

Model plastiky Na Horu

Připravila: Lucie Drdová
Foto: Ondřej Pýcha, archiv Federico Díaze,
Jiří Kotátko/Economia

Uzavřela se i jedenáct let trvající kapitola s názvem Výdech, respektive realizace umělecky pojednaného tubusu pražského tunelu Blanka. Nejdůležitější životní událostí však bezesporu bylo založení rodiny.

Na stole přede mnou leží model nové plastiky s názvem Na Horu. Mohl bys popsat, jak vznikla spolupráce s panem Komárkem a jaké bylo původní zadání?

Nejprve se vypsala soutěž, což se mi líbilo, protože nadace pana Komárka a architekt Jan Aulík jsou velice demokratičtí. Osloveno bylo několik dalších kolegů a výběr se prováděl pečlivě. Potěšila mě péče a profesionalita, která byla do tohoto procesu vložena. Potkávali jsme se pravidelně. Téměř nikdy jsem se s obdobným jedním nesesetkal. Ze strany investora a architekta to bylo velkorysé.

Můžeš blíže popsat genezi tvého uvažování a co je tématem plastiky?

Na začátku jsme se bavili s panem Aulíkem o vlastní architektuře stavby. Zaujaly mě dvě věci, že nejprve navrhl velkou hmotu, kterou následně rozdělil na místech, kde probíhaly staré obchodní cesty. Přišlo mi důležité zesílit tento moment v místě, které se nachází v průrvě této budovy. Princiálně, tvarově a strukturálně vycházím z průrvy jako takové. Když přemýšlíme o tom, jak historicky vznikaly cesty, většinou ustoupila příroda ve formě soutěsky. Velké cesty z Říma do Vídně vytvářely ledovce.

Je pro mě přirozené chodit do přírody, a tentokrát jsem se vydal i na zakázaná místa a prohlížel si soutěsky. Jsou tam nádherné struktury, kterými pro-

Nový typ betonu UHPC

téká voda. Je velice zajímavé, jak vznikají. Ačkoli někdy působí jako sedimenty, je to celkem pevná hmota, ve které voda vytvořila struktury. Postupně jsem přemýšlel, jak tyto struktury budou vypadat, a vznikly první skici a poté simulace, které jsou mi blízké. Vzápětí jsem vytvořil počítačové modely. Na Horu je tekoucí hmota, která stéká shora dolů a vytváří sedimenty; ony blízké tvary, které lze vidět v soutěskách nebo jeskyních. Ze stalaktitů bude skapávat voda a postupně se po letech začnou tvořit stalagmity.

Jako materiál používáš nový typ betonu UHPC (ultra high performance concrete). Ten dokáže sedimentovat?

Ano, mělo by to tak být. Tento materiál je vyvíjen již delší dobu, v podstatě bez konkrétního záměru, na vědecké bázi. Samozřejmě pro tuto sochu je vyvinut na míru a naše testování, abychom získali pravý charakter, probíhalo velice dlouho. Jeho velkou předností je, že je tekutý. Obecně u materiálu mluvíme o odebrání nebo přibírání. Zde existuje možnost extruze, kdy se materiál vytlačuje. Lze tedy tvarovat něco, co bude mít trvalé vlastnosti. Není zapotřebí nejdříve vytvořit sochu 1:1 a její formu. Odpadají tak některé kroky klasických sochařských postupů. Spojujeme tyto přednosti, kdy nemusíme

vytvořit celý objekt. Ten je vlastně virtuální. Pomáhá mi robotická ruka, abych se orientoval v prostoru, který nevidím, ale je naprosto přesný. Dochází k vrstvení, sedimentaci, usazování a děje se to velkou rychlostí. Beton se extruduje na písek, poté se z něj sundá a jednotlivé části se skládají k sobě.

Na kdy je stanoven termín osazení?

Již v březnu příštího roku. Je to velice náročný proces a pracuje na tom celý tým, který čítá 6 lidí. Navíc samotné osazení bude v koordinaci s odbornými firmami. Objekt má přes 7,5 m na výšku a váží desítky tun.

Neustále sleduješ výzkum, studuješ nové metody, ačkoli v daný moment nepracuješ na konkrétním díle.

Je to způsob žití! Zajímá mě objevovat, co přichází. Inspirace se stírá. V tomto případě jsem měl ideu a hledal materiál, který by mi její formu a realizaci umožnil.

Předpokládám, že vedle tohoto náročného díla paralelně pracuješ na dalších projektech.

Rozhodně, to se děje neustále. Zrovna přemýšlím o takovém manifestu, který shodou okolností také souvisí s architekturou a betonem. Je to logické, protože v tom teď žiju. Je to víc architektonické období, kdy přemýšlím o různých formách.

V oblasti stavebnictví a developerů se uvažuje o zastavení velkých staveb a administrativních budov, které z pohledu strategie kumulace lidí ve velkém prostoru nejsou ideální. Hodně se nyní mluví o tzv. home office, ale ty také nefungují, protože domy nebyly dopředu stavěny s tím, že se tam bude pracovat. Nelze dlouhodobě pracovat třeba z kuchyně. Proto mluvíme o „manifestu“, jak lépe žít v prostoru a jak bude onen prostor pro žití vypadat. Umělci a architekti vytvoří tuto ideu, která není provizorní a dočasná.

Obecně věci, kterým věříme, mají dlouhodobý charakter. Udrží nás ve víře, že společnost funguje. Improvizace patří do období válek nebo pandemií. Dá se s ní chvíli přežít, dokonce desítky let, ale to má velký vliv na společenskou hygienu. Proto se domnívám, že prostor, ve kterém žijeme, je téměř na stejné úrovni základních lidských potřeb jako voda, jídlo, kvalitní vzduch a místo, kde bydlíme. Po celém světě se společnost proměňuje, a pokud dojde k tomu, že se mnoho věcí z veřejné oblasti někam přesune, pak se budou přenášet do intimního prostoru.

Ve světle nedávných a současných událostí vnímáš, že i prostředí, ve kterém umění vzniká, se proměňuje? Dochází k přehodnocení sociální roce umění?

Ano, to se děje. Případá mi, že je společnost zvláště nastavená. Zároveň se lidé pohybují mezi mediální realitou, která neodráží pravdu. Jsme neustále konfrontováni s nepravdivými a matoucími

informacemi, které souvisí se sociálním inženýrstvím, které nás nějak vede, aby společnost fungovala. Velice často však neodráží skutečnost jako takovou. Myslím si, že oblast umění má neustále vytvářet strategii proto, jak zcela nezapadnout do tohoto systému, který je čistě konstruovaný. Umění má nejen upozorňovat na stereotypy a jak se z nich vymanit, ale také na realitu jako takovou. Jsou to komplikované úvahy.

Sama v tom nemám zcela jasno, a především pozoruji, jak se nyní proměňuje institucionální kontext a jak jednotliví aktéři v oblasti galerijního provozu reagují na nový stav.

Nedávno jsem byl v Berlíně u Tomáše Saracena. Povídali jsme si a mě překvapilo, že jeho studio čítá 60 spolupracovníků. Čekal bych, že daleko méně. Ukázalo se, že finanční chod celého ateliéru z více než dvou třetin pokrývá prodejem svých děl na veletrzích. On byl doposud nucen dělat menší věci pro sběratele. V podstatě není tak svobodný, ačkoli on to vnímá trochu jinak, protože si na těch menších pracích studuje své postupy a jsou i čistě funkční. Přesto jsem cítil jistou proměnu v tom, že se z této cesty chce poněkud vymanit. Je důležité o tom i takto uvažovat.

Ano, letos se odložilo konání všech důležitých veletrhů, které v posledním desetiletí výrazně určovaly trendy jak na uměleckém trhu, tak zasahovaly do programové skladby institucí. Pro tebe to musí být hodně zajímavé.

Příliš nesleduji činnost privátních galerií, jak se chovají muzea nebo zda se veletrhy opět otevřou. Čistě ze společenské perspektivy byly veletrhy především místem setkání. Sběratelé rádi přicházeli na vybrané vernisáže a zároveň asi chtěli vidět dílo, které kupují. Nyní jsou všichni extrémně obezřetní a fyzická přítomnost na takových událostech je spíš nežádoucí. Zároveň online prostor je jednoznačně obchodní záležitostí, kdy si dotyčný kupuje ověřenou kvalitu.

Z principu evoluční psychologie se však lidé musí scházet. Radostná a funkční společnost je závislá na mezilidském kontaktu. I když uvažujeme o zavírání galerií a veletrhů, jedná se o prostory, kde lidé chtějí být ve fyzickém kontaktu. Dokonce bych řekl, že umění je někdy až na druhém místě. To je však v pořádku. Sběratel se chce potkat s galeristou, který nese nějaké uvažování. Přeje si, aby byl uměleckým dílem ovlivněn a konfrontoval se s ním, protože nasměruje jeho život.

Vracíme se tak k úvaze o novém typu prostoru, který do sebe pojme to, co stávající ztrácejí.

Možná budou mít tyto domy vlastní čistění vzduchu, praktické zóny detekce viru atd. Jednoduše odlehčí některým věcem, které se zavádějí. Je otázkou, co nebo jaká je ta informace, která nám dává kvalitu života.

Jaký vývoj očekáváš?

Vnímám nadcházející roky 2021 a 2022 jako zpomalení, které není negativní a neprovází ho stres. Kvalitní a užitečná transformace by mohla vzniknout tímto prostřednictvím. To znamená, že bychom neměli nastoupit cestu nějaké improvizace nebo dočasnosti. Napadá mě příklad Rockefellerova centra v 30. letech, kdy nastala daleko horší krize. Byl nedostatek potravin, a proto se svázely do hal. Ty haly zůstaly a dneska jim říkáme supermarkety. Rockefeller nechtěl improvizovat, ale postavil centrum s velkou pečlivostí a dal práci mnoha lidem. Za tehdejší situace jednal až neadekvátně.

Věříš tedy, že si současné elity uvědomují svoji odpovědnost vůči společnosti.

Ano, v to doufám. Inteligentní a bohatý člověk musí jednat, jinak by o své peníze přišel. Je to přeneseně energie, která musí pulzovat. Nyní

Lorem ipsum dolor sit amet adipiscing elit.

nastává otázka, do čeho investovat, zda do umění, které reflektuje, co se děje, nebo se jedná o investici do hodnot, které toto období překlenou, nebo také do utilitárních věcí.

Jak vnímáš tendence, kdy by umělá inteligence (UI) měla vytvářet umělecká díla a nejen je, která konvenují s vkusem a naladěním každého člověka na základě „čtení“ našich emocí a preferencí?

UI má jednu přednost a zároveň je to její nedostatek. Nedokáže opakovat! Neustále se vyvíjí. Je to princip, že se neustále učí a vytváří nové strategie. Je pro ni zbytečné cokoli opakovat. Naopak pro člověka, aby se cítil bezpečně, je opakování velice důležité. Má myšlenku, kterou opakuje, přemýšlí o ní. Z tohoto důvodu nemůže UI nahradit naše uvažování.

V současnosti se o ní v médiích mluví, ale ona zatím neexistuje. Dneska je to stále strojové učení a algoritmy. Některé principy se již využívají v komponování hudby nebo francouzský umělec Pierre Huyghe pracuje se strojovým učení, ačkoli marketingově se mluví o UI. Opět se jedná o evoluční psychologii. Člověk je šťastnější a přežívá, když má možnost si představit neexistující. Je to stejný princip, kdy jsme si představovali něco v dáli za mořem a postavili loď. Schopnost si představit, že tam něco je, i když třeba není, nás pohání.

Mluvíš o lidské zvidavosti...

Myslím si, že budoucí vývoj bude mít dvě cesty, které poběží paralelně. Dojde k zesílení vztahu s něčím, co je přirozené, hodně fyzické a co nás uzemňuje a uklidňuje. Mluvíme o věcech, ke kterým se vztahujeme. I v umění bude velká tendence se vztahovat k hodnotám, které se nacházejí mimo extrémní

změny a mimo politickou přízemnost. Druhou cestou je právě umělá inteligence. Ačkoli to je protipól, jsou zde určité společné body. Je to prostor, který je sice neznámý, ale zatím neohrožující a eventuálně může společnosti pomoci.

Na příští rok připravuješ projekt v Berlíně ve spolupráci s galerií Serpentine, který také využívá principů UI. O čem bude?

To vzniklo velice přirozeně. Před nějakou dobou byla v Praze kurátorka Alanna Heiss, která zorganizovala oběd s britským sochařem Richardem Deaconem, kde jsem se seznámil se skotským spisovatelem Jonathanem Ledgardem. Mnoho let pracoval jako válečný a zahraniční zpravodaj v desítkách zemí pro The Economist. Wim Wenders podle jeho novely natočil film. Také vedl jeden švýcarský technický institut a jeho nový projekt má pomoci ohroženým živočišným druhům. Ve zkratce se jedná o platformu, která by generovala digitální měnu a dokázala alokovat prostředky těmto zvířatům, mohla by tak „zaplatit“ lokálnímu člověku, aby jim chránil území či zajistil veterinární péči. Prostřednictvím technologií by se pak monitorovala a kontrolovala čísla a realita. Důležitým aspektem je především „další“ hodnota zvířat pro budoucí generace.

Okamžitě jsme si s Jonathanem byli sympatičtí a rozhodli jsme se, že vytvoříme něco společně, třeba performance v krajině. Vůbec nás nezajímala galerie. Vzal jsem ho na mýtinu nad Mořinkou, kam rád od dětství chodím. Vzali jsme si spacáky a v noci poslouchali divočáky, diskutovali o UI a tématech životního a denního rytmu.

A kam se vaše pozorování nasměrovalo?

Rozhodli jsme se pozorovat divočáky, jak se pohybují a chovají. Oba jsme si všimli, že po celé planetě mají divočáci tendenci se vracet na svá místa. V teoretické rovině tedy projekt vypovídá o mapování teritorií, inteligenci, přírodních strukturách ve spojení s naším městským urbanismem. Divočáci jsou nespíš denní zvířata a lidé je postupně donutili žít v noci. Stali se synantropním druhem a ztratili svůj původní rytmus.

Všechny tyto aspekty se projeví v budoucím projektu, který vzniká ve spolupráci s berlínskou nadací zaměřující se na propojování umění, vědy a technologií Light Art Space, přistoupil k němu kurátor galerie Serpentine. Prozatím plánujeme zahájení na jaro 2022. Bude se jednat o výstavu a performance. Ještě to nemá jednoznačnou finální podobu. Bavíme se o tom, a to mě velice těší. □

Vedle jmenované realizace pro pražskou Bořislavku a berlínského projektu bude nejbližší příležitostí výstava Federica Díaze v galerii investičního fondu Pro arte tento říjen.

